07/06/2019

Μητρ.Πειραιώς: “Είναι δώρο Θεού η εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης και της βιοϊατρικής τεχνολογίας”

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Πειραιώς

Διαβάστε αναλυτικά την ομιλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Σεραφείμ στην Ιατρική Ημερίδα για τον καρκίνο του Μαστού στο Νοσοκομείο Μεταξά.

Ο Μέγας Βασίλειος αναπτύσσει την περί ιατρικής διδασκαλία του λέγοντας ότι η ιατρική επιστήμη είναι δώρο του Θεού στον άνθρωπο.

Είναι δώρο Θεού η εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης και της βιοϊατρικής τεχνολογίας, δίνοντας μια ευρύτερη δυνατότητα για την βελτίωση της υγείας του ανθρώπου και την ίαση και παρέχοντας στον ιατρό και τον ασθενή ένα πεδίο να κατανοήσουν καλύτερα την ψυχοσωματική ενότητα «άνθρωπος» ως Όλον.

Οι εφαρμογές των επιστημών λειτουργούν ευεργετικά για τον άνθρωπο, αφού συνδέονται με την πρόληψη ασθενειών (κληρονομικά και άλλα κοινά και διαδεδομένα νοσήματα, καρδιαγγειακά, νευροεκφυλιστικά, καρκίνο κ.λ.π.) και την κατανόηση των μηχανισμών που διέπουν κάποιες άλλες ασθένειες, παρέχουν βάσιμες προβλέψεις και ελπίδες και οδηγούν σε νέους θεραπευτικούς στόχους και πιο αποτελεσματικές θεραπείες.

Ταυτόχρονα, όμως, παρότι αυτός ο πολιτισμός νοηματοδοτείται από το «κάθε

αλλαγή είναι πρόοδος και κάθε πρόοδος είναι ευεργετική» και αφού φιλοδοξούσε να βελτιώσει την ποιότητα και να παρατείνει το χρόνο της ζωής των ανθρώπων, έθεσε ένα πλήθος από προβλήματα ηθικής, που ήταν άγνωστα σε προηγούμενες εποχές και θα αυξάνονται στο μέλλον.

Τα προβλήματα εμφανίζονται παράλληλα με την επανάσταση της θεραπευτικής και των φαρμάκων στον επιστημονικό ορίζοντα, ως θεμελιώδη ερωτήματα για την ζωή και τον θάνατο.

Νέα λοιπόν μεγέθη και ερωτηματικά για το μέτρο, τους όρους και τα όρια αναδύονται και αφορούν τη λήψη αποφάσεων, τις προθέσεις και τις προτάσεις της ιατρικής πράξης, τις τεχνολογικές μεθόδους, τα ευεργετικά ή μη αποτελέσματα των επιτευγμάτων, της δεοντολογίας, εν ολίγοις το μέλλον του ανθρώπου.

Η βιοηθική λοιπόν παρουσιάσθηκε για να αντιμετωπίσει την επανάσταση που έφερε η βιολογία και η σύγχρονη ιατρική τεχνολογία και η βιοϊατρική ηθική θέτει ερωτήματα περί των ηθικών κανόνων επί θεμάτων που προκύπτουν στο πλαίσιο της παροχής των υπηρεσιών υγείας και ειδικότερα της ιατρικής πρακτικής.

Δείκτες των ζώντων ηθικών αντανακλαστικών του ανθρώπου.

Είναι αυταπόδεικτο λοιπόν ότι, όπου υπάρχουν επιστημονικά επιτεύγματα, υπάρχουν και ηθικά ερωτήματα ως αναγκαίες προϋποθέσεις για την ανθρωπολογία.

Η κλωνοποίηση, η αποφυγή «ελαττωματικής» φύσης με επεμβάσεις στα γενετικά χαρακτηριστικά, η τεχνητή γονιμοποίηση, ο καθορισμός φύλου, οι μεταμοσχεύσεις οργάνων κλπ. αποτελούν πολύ σοβαρά θέματα για τον σύγχρονο άνθρωπο και τον βίο του, αφενός διότι είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας κατά την οποία αίρονται τα όρια της ανθρώπινης φύσης υπό το φως της τεχνολογικής προόδου, και αφετέρου διότι μπορεί ο άνθρωπος μέσω της σύγχρονης τεχνικής να επέμβει καίρια στη φύση του ανθρώπου ή σε μέρος της.

Πότε η χρήση γίνεται κατάχρηση, πότε ο βίος γίνεται αβίωτος, πότε η ανθρωπιά γίνεται απανθρωπία, πώς η ελευθερία γίνεται δέσμευση, πως η αλήθεια γίνεται λήθη, πότε η ζωή γίνεται θάνατος, και πώς ο θάνατος εκλαμβάνεται ως ζωή είναι κεφαλαιώδη ερωτήματα στα οποία καλείται να πάρει θέση ο σύγχρονος άνθρωπος, ο άνθρωπος-ιατρός, ο άνθρωπος-επιστήμονας, ο τεχνολογικός άνθρωπος, όλη η ανθρωπότητα. Τελικά πώς και πόσο η ζωή, η υγεία ή η ασθένεια είναι και βρίσκεται στα χέρια του ανθρώπου;

Η ζωή, η υγεία και η ασθένεια κάθε ανθρώπου έχει τη γνωστή και άγνωστη ιστορία της. Μια ιστορία, που συναριθμείται από την αγάπη του Θεού και την ελευθερία

του ανθρώπου και εκδιπλώνει σε κάθε της βήμα τον πόθο και τη λαχτάρα για το «ζην» αλλά και το «ευ ζην».

Ο άνθρωπος από τη στιγμή που ασθενεί είτε σωματικά είτε ψυχικά, βιώνει τη διασάλευση της σχέσης του με το «ζην» και τη διακύβευση της σχέσης του με τον εαυτό του και τον κόσμο. Διότι καθώς πάσχει, εισέρχεται στο χώρο της ερωτήσεως, δοκιμάζει τα προσωπικά του όρια και δοκιμάζεται από τις συνθήκες που διαμορφώνονται για την ίδια την ψυχοσωματική του ύπαρξη.

Η εκδήλωση κάθε πάθησης και νόσου αναστέλλει την ευτυχή ευταξία της καθημερινότητας, το «ευ ζην» και οδηγεί τον άνθρωπο σε απορία καθώς αναμετράται με τις ρήξεις του αυτονόητου: τις μεταβολές της προσωπικής του ικανότητας και επάρκειας για ζωή. Αλλαγές στη σωματική κίνηση, την ψυχολογική ισορροπία, την εργασιακή δεινότητα, τη φυσική παρουσία είναι συνθήκες που τον φέρνουν ενώπιον δοκιμής.

Για την Εκκλησία αυτή η δοκιμή του σώματος και της ψυχής είναι αγώνας πίστεως και οδός παιδαγωγίας, αλλά κυρίως είναι επαναπροσδιορισμός της ύπαρξης για το ποια είναι η όντως υγιής κατάστασή της. Και για τον Θεό αυτή η δοκιμή του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου είναι “ευκαιρία” και αφορμή πρωτίστως να απλώσει τη Χάρη Του.

«Όταν το σώμα δοκιμάζεται, τότε η ψυχή αγιάζεται» έλεγε ο άγιος Παίσιος. Αυτή είναι, η προοπτική αυτού του αγώνα στον οποίο συμμετέχει ο άνθρωπος εξαιτίας της πτωτικής του φύσεως. Ο Θεός όπως λένε οι Πατέρες παραχωρεί «ευκαιρίες» στον άνθρωπο για την μετάνοιά του και την σωτηρία του. Παραχωρεί τις δυσκολίες ως εν δυνάμει «στέφανα μαρτυρίου» και όχι ως άσκοπη ταλαιπωρία και τιμωρία.

Ο αγώνας, η αντοχή, ο πόνος, η θλίψη, η απουσία και κυρίως η υπομονή είναι προϋποθέσεις όχι αποδυνάμωσης του ανθρώπου αλλά οικοδομής αγιότητος, σωτηριώδους πορείας στη στενή και τεθλιμμένη οδό της σωτηρίας.

Το πολυτιμότερο αγαθό λοιπόν είναι η υγεία εντός της υγιούς σχέση με το Θεό από τον οποίο δωρίζεται η πολύτιμη ψυχοσωματική υγεία.

Όλα αυτά βεβαίως δεν αφορούν μόνο τον άνθρωπο που ασθενεί και πάσχει, αλλά όλους όσοι γίνονται κοινωνοί της δοκιμασίας αυτού του προσώπου. Όλους όσοι φροντίζουν, δηλαδή πράττουν υπέρ των ασθενούντων εν αγάπη.

Η αγάπη είναι ευεργετική πράξη, γεγονός κοινωνίας και κλήση που τοποθετεί τον άνθρωπο στην καρδιά της ανθρώπινης δοκιμασίας και των ανθρώπινων δεινών.

Και αυτό το «κοινωνείν» όταν λειτουργεί κατά Θεόν, ακολουθεί τον νόμο της πνευματικής ζωής: το συμπάσχειν, τη συν – μετοχή του καθενός στον πόνο του άλλου. Τη διακονία.

Η αγάπη για τον άλλο δεν αποτελεί οίκτο αλλά συμπόνια.

Είναι πράξη.

Πράξη ζωντανή και εφευρετική στην οδύνη του άλλου.

Πράξη λογική και ευφυής στην ανάγκη του για ζωή.

Είναι η καλώς εφαρμοσμένη επιστήμη και η φροντίδα στο ασθενές βίωμα, δηλαδή στην πρόκληση του θανάτου και την προσδοκία για ζωή. Αυτή η εκκλησιαστική πνευματική πρακτική είναι αντίστοιχη μιας τεκμηριωμένης ιατρικής. Διότι η αίτηση και η εκζήτηση της ίασης λειτουργεί ως ικεσία. Και η ιατρική φροντίδα ως έλεος.

Η “πνευματική φροντίδα” λοιπόν αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σχέσης ιατρού-ασθενή. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει την πνευματική καθοδήγηση του ανθρώπου, κάτι το οποίο δεν ανταποκρίνεται στα καθήκοντα και τον ρόλο της ιατρικής επιστήμης. Αλλά είναι αυτή καθ΄εαυτή η οπτική της διακονίας που χρειάζεται ο ιατρός.

Στη σχέση λοιπόν αυτή «ικέτου» και «ελεήμονος» ο τρόπος συνύπαρξης προέχει κάθε επόμενης επιτυχούς πράξης. Αυτή η “διακονική σχέση φροντίδας” τότε λειτουργεί για τον ασθενή και τότε αναδύεται η ελπίδα ότι υπάρχει αξία και νόημα στη ζωή όταν λειτουργεί ως ευσπλαχνία και έλεος.

Άλλωστε με αυτό τον τρόπο προσευχόμαστε και παρακαλούμε και τον Θεό περί ασθενείας: “τον ασθενούντα επισκεψαι εν τω ελέει σου. Έκτεινον τον βραχίονά σου, τον πλήρη ιάσεως και θεραπείας, και ίασαι αυτόν, εξανιστών από κλίνης και αρρωστίας επιτίμησον τω πνεύματι της ασθενείας”. Πόσο ακριβής περιγραφή της ιατρικής πράξεως!

Είναι αναντίρρητο ότι η πνευματικότητα του ιατρού γίνεται (επιπλέον της επιστημονικής του γνώσης και των δεξιοτήτων της ενσυναίσθησης, της αίσθησης εμπιστοσύνης και σεβασμού που αποπνέει) πνευματική υποστήριξη, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ασθενών με σοβαρά και χρόνια νοσήματα, καθώς αυτή αποτελεί πηγή ελπίδας και βοήθειας για την καλύτερη διαχείριση της αρρώστιας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Για τον ιατρό, ο ασθενής είναι ο αποδέκτης του λειτουργήματός του, ως επαγγελματία αλλά και ως συνανθρώπου.

Ο ιατρός βλέπει τον ασθενή του ως πρόσωπο, ως "Όλο άνθρωπο". Η σχέση με το κάθε πρόσωπο και η κατανόηση του ασθενούς, ως περιεχόμενο αυτής της πνευματικής υποστήριξης είναι από τη μεριά του ιατρού προϋπόθεση συμπληρωματική της επιστημονικής του απόφασης.

Άλλωστε είναι πλέον τεκμηριωμένο ότι οι ψυχοκοινωνικοί προσδιοριστές "θρησκευτικότητα και πνευματικότητα" του ασθενή διαμορφώνουν σε κάποιο βαθμό και φαίνεται να επηρεάζουν όχι μόνο τον τρόπο αντίληψης της αρρώστιας από την πλευρά του αλλά και την ίδια την υγεία του, φαίνεται να συνδέονται με χαμηλότερα επίπεδα στρες και καλύτερη ρύθμιση φυσιολογικών διεργασιών στον ανθρώπινο οργανισμό, όπως η χαμηλότερη αρτηριακή πίεση και η μείωση του κινδύνου εμφάνισης παθήσεων όπως η υπέρταση, ο σακχαρώδης διαβήτης ή η καρδιαγγειακή νόσος.

Ο λόγος αυτής της σχέσης ιατρού-ασθενή είναι ο διάλογος. Μεταξύ ιατρού και ασθενούς για τη θεραπευτική προσέγγιση που θα ακολουθηθεί έχει αναδειχτεί πλεόν παγκοσμίως ο διάλογος ως το "κλειδί" για την σωστή συμμόρφωση του θεραπευόμενου.

Ο διάλογος ως επικοινωνία προσανατολίζεται προς τη βελτίωση της υγείας του ασθενούς. Η αίσθηση της συμμετοχής στη διαδικασία λήψης των ιατρικών αποφάσεων δημιουργεί αίσθημα εμπιστοσύνης και ικανοποίησης του ασθενούς για την τελική απόφαση.

Η σπουδαιότητα αυτού του αμφίδρομου διαλόγου θεμελιώνεται και στην πρακτική του ίδιου του Χριστού. Στις θεραπείες του Ιησού οι οποίες περιγράφονται από τον ευαγγελιστή Λουκά (ιατρός ο ίδιος) ως εφηρμοσμένη ιατρική, υπάρχει καταρχήν η προσωπική σχέση μεταξύ θεραπευτού και θεραπευομένου.

Συνήθως της θεραπείας προηγείται ένας διάλογος στον οποίον ο ασθενής αισθάνεται την πραγματική αγάπη και το ενδιαφέρον του Κυρίου.

Αναπτύσσεται έτσι μια προσωπική και άμεση σχέση, η οποία οδηγεί στην ανάπτυξη

πίστης – εμπιστοσύνης του ασθενούς στο πρόσωπο του Κυρίου. Αυτό, το οποίο περιγράφει ο ιατρός Λουκάς για τον Κύριο, δεν ήταν μόνον η ακτινοβολία του Θεανθρώπινου προσώπου του Κυρίου, αλλά επιπλέον το ενδιαφέρον, η αγάπη, η τρυφερότητα, που επέδειξε ο Χριστός στα πρόσωπα ενός εκάστου των ασθενών, που θεράπευσε.

Ο Κύριος δεν χρησιμοποίησε μαγικές ρήσεις και συνταγές, όπως γινόταν στις ημέρες του, αλλά έφθασε στο σημείο να αγγίζει σωματικά τους ασθενείς (πολλές φορές με μεταδοτικές ασθένειες) να σηκώνει τον ανθρώπινο πόνο και να αποκαθιστά την υγεία όχι μόνον του σώματος αλλά ολοκλήρου του ανθρώπου.

Η θεραπευτική αυτή που προτυπώνεται στην ίδια την θεραπευτική και σωτηριώδη πράξη του Θεού προκαλεί ξεχωριστό ενδιαφέρον καταδεικνύοντας ότι ο ιατρός συνθέτει, ενώνει και παρέχει δύο πράγματα: το πνευματικό και το υλικό προς σωτηρία, τον πραγματικό ζωογόνο λόγο-συμβουλή ως θεράποντα και τη φαρμακευτική μέθοδο θεραπείας.

Και αυτά έχοντας πάντοτε κατά νου ως άνθρωπος και διάκονος ότι η Χάρις του Θεού είναι πάντοτε παρούσα, διότι είναι αυτή η “πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα”.